

KRONIKA

BEATA AFELTOWICZ

Szczecin

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI NAUKOWEJ *KULTUROWE KONTEKSTY JĘZYKA* (POBIEROWO, 26–27 MAJA 2014 ROKU)

W dniach 26–27 maja 2014 roku w Ośrodku Szkoleniowo-Wypoczynkowym Uniwersytetu Szczecińskiego w Pobierowie odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa z udziałem gości zagranicznych zatytułowana *Kulturowe konteksty języka*, którą zorganizowali pracownicy Zakładu Współczesnego Języka Polskiego Instytutu Polonistyki i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Szczecińskiego. Przewodniczącą komitetu organizacyjnego była dr hab. Jolanta Ignatowicz-Skowrońska, prof. US. Intencją organizatorów było zainicjowanie cyklu spotkań przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, których zainteresowania badawcze skupiają się na funkcjonowaniu języka w kontekstach dawnej i współczesnej kultury. Konferencja projektowana jest w cyklu dwuletnim.

W symposium wzięło udział 30 naukowców z 9 ośrodków naukowych polskich i zagranicznych. Reprezentowane były następujące polskie szkoły wyższe: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy (dr hab. Magdalena Czachorowska), Uniwersytet w Białymstoku (dr hab. Urszula Sokółska, prof. UwB), Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (dr Anna Dąbrowska-Kamińska), Politechnika Koszalińska (dr Anna Nieroda-Kowal), Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu (dr hab. Małgorzata Gębka-Wolak, dr hab. Andrzej Moroz), Akademia Pomorska w Słupsku (dr Zenobia Jaroszak, dr Jarosław Szuta), Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (dr Kinga Banderowicz, dr Gabriela Dziamska-Lenart, dr Piotr Fliciński, dr hab. Jolanta Migdał, prof. dr hab. Bogdan Walczak) oraz Uniwersytet Szczeciński (dr Beata Afeltowicz, dr Edyta Bocian, mgr Aleksandra Gad, dr hab. Jolanta Ignatowicz-Skowrońska, prof. US, dr hab. Dorota Kozaryn, prof. US, dr Anna Kricka, dr hab. Wojciech Krysztofiak, dr hab. Jolanta Mazurkiewicz-Sokołowska, prof. US, dr hab. Krzysztof Nerlicki, dr hab. Ewa Pajewska, prof. US, dr hab. Piotr Sulikowski, mgr Anna Szyntor-Bykowska, dr hab. Piotr Wojdak). Słowacki Uniwersytet Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy reprezentowali: Doc., Mgr. Jaromír Krško, PhD., Prof. PaedDr. Pavol Odaloš, CSc. Dr.h.c., Prof. Dr. Vladimír Patráš, CSc. oraz Mgr. Lujza Urbancová, PhD.

Konferencję otworzyła i przywitała wszystkich przybyłych gości dyrekcja Instytutu Polonistyki i Kulturoznawstwa – dr hab. Jolanta Ignatowicz-Skowrońska, prof. US oraz dr hab. Dorota Kozaryn, prof. US. Po inauguracji miały miejsce obrady plenarne.

Część referatową rozpoczął prof. dr hab. Bogdan Walczak, który wygłosił referat pt. *Tło kulturowe w podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego*, napisany wspólnie z nieobecną dr Agnieszką Mielczarek. Zadaniem badawczym autorów był przegląd elementów kulturowych zawartych w ośmiu podręcznikach do nauczania języka polskiego jako obcego: czterech wydanych w latach 1981–1999 i czterech wydanych od 2005 do 2013 roku. Zwrócono w nich uwagę na model bohatera, kształt polskiej rodziny, treści ideologiczne oraz realizowawcze.

Jako druga głos zabrała dr hab. Magdalena Czachorowska, która w referacie pt. *Funkcje słownictwa wojskowego w twórczości Bolesława Prusa* dokonała przeglądu twórczości pisarza pod kątem nomina militaria i stwierdziła, że najbardziej militarnym dziełem B. Prusa jest „Faraon”, natomiast pozostałe utwory prozatorskie (nowele, opowiadania, powieści) są ubogie w tematykę i leksykę wojskową.

Trzecim referentem był prof. Vladimir Patrš, który przedstawił referat pt. *Sociokultúrne kontexty vo výskumoch hovorovej slovenčiny*, będący realizacją projektu naukowego VEGA č. 1/0142/14 *Hovorová slovenčina v nadregionálnom priestore a sociálno-komunikáčnej dynamike*. Swoje analizy autor skupił na komunikacji werbalnej (bezpośredniej i pośredniej) oraz przedstawił w skrócie stan badań nad potocznością w języku. Zaproponował także listę parametrów kategorii potoczności. Swoje wystąpienie zakończył prezentacją zintegrowanej koncepcji socjokulturowej, która może być stosowana w badaniach potocznego języka słowackiego.

Dr hab. J. Mazurkiewicz-Sokołowska, prof. US w referacie pt. *Wybrane interwały czasowe w odbiorze Niemców i Polaków* przedstawiła wyniki badania ankietowego, które dotyczyło proceduralnego aspektu konceptualizacji na podstawie nazw pór roku i nazw miesięcy. Zastosowana metodologia kognitywizmu pozwoliła autorce zaprezentować mechanizmy, dzięki którym człowiek przetwarza znaczenia.

Jako ostatni na obradach plenarnych wystąpił dr hab. Piotr Sulikowski z referatem pt. *Tłumaczenie T. Różewicza na język angielski – interteksty, elementy interkulturowe*. Autor omówił problem intertekstualnych i intersemiotycznych relacji w tekście literackim tłumaczonym na język obcy. Korpus badawczy stanowiły wybrane teksty T. Różewicza wydane przez Wydawnictwo Literackie w dwujęzycznym tomie pt. *Poezje wybrane / Selected Poems* (1997 r.). Kwestiom translatologicznym poświęcony był także referat dr hab. Ewy Pajewskiej, prof. US pt. *Analiza porównawcza pola semantycznego nazw barw w podręczniku akademickim Augusta von Burgsdorfa „Forsthandbuch: Allgemeiner theoretisch-praktischer Lehrbegriff sämtlicher Försterwissenschaften” (1790) i w jego polskim tłumaczeniu dokonany przez Filipa Nałęcz-Kobierzyckiego (1809)*, wygłoszony w czasie obrad popołudniowych.

Następnie obrady przebiegały w dwóch sekcjach. W pierwszej z nich uczestnicy konferencji wysłuchali zróżnicowanych referatów, w których język jako główny składnik kultury był rozpatrywany w rozmaitych aspektach. Dr hab. Wojciech Krysztofiak w wystąpieniu pt. *Możliwoświatowy model makroillokucji z perspektywy pragmalingwistycznej* opisał zjawisko makroillokucji i szczegółowo je scharakteryzował.

Z kolei dr hab. Krzysztof Nerlicki wygłosił referat pt. *Kulturowe konteksty akwizycji języka – wybrane problemy dwujęzyczności*, w którym poruszył zagadnienie aktualne we współczesnych badaniach glottodydaktycznych, mianowicie poglądy uczących się na temat, jak uczyć się języków. Poglądy te kształtują się w trakcie procesu glottodydaktycznego lub także przed jego rozpoczęciem z osobistych doświadczeń lub tylko wyobrażeń.

Dr Beata Afeltowicz w referacie pt. *Kulturowe konteksty nazw szczecińskich przedszkoli publicznych* analizie onomastycznej poddała zbiór 55 chrematonimów. Doszła do wniosku, że na kształt nazwy przedszkola samorządowego wpływają następujące konteksty kulturowe: wyobrażenia związane z dzieciństwem, literatura dziecięca, muzyka, sztuki plastyczne, architektura i tradycje miejskie.

Zagadnienie *Rozwijania kompetencji interkulturowej poprzez realizację projektów międzynarodowych* przybliżyła słuchaczom dr Anna Nieroda-Kowal. Autorka podjęła próbę odpowiedzi na pytanie, czy projekty międzynarodowe mają wpływ na rozwój kompetencji interkulturowej i jak są one postrzegane przez samych uczestników, czy realizują wstępne założenia i czy zmieniają oblicze polskiej szkoły. Badaniu ankietowemu poddano 90 uczniów Gimnazjum Publicznego „Pomerania” w Dziwnowie (woj. zachodniopomorskie), które bierze udział w dwuletnim projekcie międzynarodowym, realizowanym wspólnie ze szkołą partnerską z Niemiec (Europaschule Werneuchen).

W drugiej sekcji zaprezentowano dwa referaty z zakresu językoznawstwa diachronicznego (dr hab. Dorota Kozaryn, prof. US – *Język jako gwarant kultury narodowej w świetle Listów Brata i Siostry Klementyny z Tańskich Hoffmanowej* oraz dr hab. Jolanta Migdał – *Wielowyznaniowość szesnastowiecznej Rzeczypospolitej w świetle Słownika polszczyzny XVI wieku*) oraz dwa z zakresu językoznawstwa synchronicznego (dr Anna Kricka – *Kultura współczesnego języka francuskiego według Luca Ferry i Jean-Marie Rouarta* oraz dr hab. Piotr Wojdak – *Między rodzajem gramatycznym a płcią. Czym jest rodzaj naturalny?* – referent zaprezentował relacyjną istotę pojęcia rodzaju naturalnego (między gramatyką i semantyką) oraz przypomniał jego prototypowe odniesienie. Następnie wskazał dalsze możliwe rozszerzenia pojęcia w zależności od tego, czy punktem wyjścia definicji jest cecha semantyczna czy rodzaj gramatyczny).

Obrady popołudniowe w pierwszej sekcji zdominowane były przez referaty onomastyczne. Dr Anna Dąbrowska-Kamińska w wystąpieniu pt. *Pochodzenie wybranych antroponimów na tle płaszczyzny lokalnej i ogólnonarodowej* poddała analizie wybrane nazwiska pochodzenia otoponimicznego (konkretnie od nazw miejscowych), które funkcjonują wśród nazwisk Polaków. Stwierdziła, że niektóre z nazwisk zachowały cechy gwarowe ojkonimów, typowe dla Wielkopolski, Mazowsza lub dla Małopolski.

Dr Kinga Banderowicz wygłosiła referat pt. *Z chrematonimii muzycznej: nazwy chórów – praktyka polska i zagraniczna*, w którym podjęła się analizy nieomawianej dotąd grupy onimicznej oraz ukazała ją na szerszym tle nazw obcych. Z kolei dr Jarosław Szuta zapoznał słuchaczy z zagadnieniem *Nazw geograficznych jako zwierciadła kultury (na przykładzie nazw geograficznych Pomorza Gdańskiego)*. Ogromną bazę materiałową autor zaczerpnął z tomów Pomorskich Monografii Toponomastycznych dotyczących Pomorza Wschodniego.

Celem wystąpienia prof. Jaromíra Krški pt. *Onymické registre v komunikácii a kontakte rozličných sociokultúr* było ukazanie funkcjonowania rejestrów onimicznych w komunikacji ogólnej (indywidualnej i zbiorowej) oraz analiza tych rejestrów w konfrontacji z innymi rejestrami – odmiennymi kulturowo i językowo.

Obrady sekcji zakończyła mgr Aleksandra Gad, która w referacie pt. *Genry mowy rodziców dzieci autystycznych. Analiza wybranych wypowiedzi z forum internetowego „Inny Świat”* skupiła uwagę na wybranym genrze mowy, tj. prośbie o udzielenie rady.

W drugiej sekcji pierwszego dnia konferencji wysłuchano pięciu referatów. Oprócz wymienionej już dr hab. Ewy Pajewskiej, prof. US pozostali prelegenci poruszali tematykę

aspektów kulturowych we frazeologii i frazeografii. Pierwsza z nich dr Gabriela Dziamska-Lenart w wystąpieniu pt. *Kultura i sztuka jako źródła dawnej i nowej frazeologii* zdefiniowała termin *frazeologizm kulturowy* oraz ukazała źródła pochodzenia tej kategorii spetryfikowanych związków wyrazowych. Prelegentka zwróciła także uwagę, w jaki sposób są one zamieszczane w źródłach frazeograficznych dawnych i współczesnych. Celem referatu dra Piotra Flicińskiego pt. *Pierwszy słowniczek frazeologiczny małego dziecka – wybrane elementy twórczości Grzegorza Kasdepke* była analiza i interpretacja frazeograficzna książki Grzegorza Kasdepkego *Co to znaczy, czyli ponad 101 zabawnych historyjek, które pozwolą zrozumieć znaczenie niektórych powiedzeń* (wyd. 2002).

Mgr Anna Szyntor-Bykowska w referacie zatytułowanym *O pewnym typie zabiegów defrazeologizacyjnych na przykładzie języka poetyckiego* na materiale poetyckich innowacji językowych udowodniła, że defrazeologizacji mogą być poddane frazeologizmy o obrazowości konotowanej przez kojarzone z nimi realia. Analiza korpusu badawczego dowiodła, że z wyrazistą aktywizacją takich konotowanych obrazów mamy do czynienia w przypadku defrazeologizacji ukierunkowanej tylko na odsłonięcie obrazowości związku i jego ekspresję.

Obrady tej sekcji zakończyła Mgr. Lujza Urbancová, która w wystąpieniu pt. *Dysfemizmy v komunikácii a ich vzt'ah k prirodzenému rodu denotátu* analizowała tę część znaczenia leksykalnego nazw zwierząt, która ma negatywną konotację. Pod uwagę wzięła nazwy zwierząt służących ludziom do pracy. Przeprowadzone badania po raz kolejny dowiodły istnienie antropocentryzmu w leksyce.

Drugi dzień konferencji przebiegał w formie obrad plenarnych. Część referatową zainauguował prof. Pavol Odaloš wystąpieniem na temat *K charakteristike literáróným v literatúre pre deti a mládež (Funkčná oscilácia medzi ústnosťou a písomnosťou)*. Prelegent badał cechy literaronimów obecnych we współczesnej słowackiej prozie dla dzieci autorstwa J. Uličianskeho. Dziełu literackiemu był także poświęcony referat dr Zenobii Jaroszak pt. *Obraz języka w powieści Doroty Masłowskiej pt. „Wojna polsko-ruska pod flagą białoczerwoną”*. Natomiast dr hab. Urszula Sokólska, prof. UwB dokonała konfrontacji *Stereotypu i językowej kreacji kobiety w reklamie*. Kolejną referentką była dr Edyta Bocian, która mówiła na temat *Związków języka włoskiego z kulturą*. Tytułowe zagadnienie zostało zilustrowane materiałem frazeologicznym, którego źródeł upatruje autorka w historii, literaturze, religii i mitologii.

Dwa ostatnie referaty dotyczyły tekstów prawnych. Zasadniczym celem wystąpienia dr hab. Małgorzaty Gębki-Wolak pt. *Polski tekst prawny w świetle koncepcji kultur wysokiego i niskiego kontekstu* było zwrócenie uwagi na to, że przeprowadzane przez prawników analizy językowej warstwy tekstów prawnych niekiedy odbiegają od zasad analizy językowej. Z kolei dr hab. Andrzej Moroz w referacie zatytułowanym *Lingwistyczne sposoby zwiększania kulturowego dystansu władzy na przykładzie tekstów prawnych* poprzez analizę środków leksykalnych, morfologicznych, składniowych i stylistycznych występujących w omawianej grupie tekstów dowiódł, że kultura polska należy do kultur, w których dystans władzy jest stosunkowo wysoki, a organy władzy w niewielkim stopniu ułatwiają rozumienie istniejących w Polsce przepisów prawnych.

Konferencję zamknęła dr hab. E. Pajewska, prof. US (kierownik Zakładu Współczesnego Języka Polskiego Uniwersytetu Szczecińskiego). Dokonała także podsumowania dwudniowych obrad. W trakcie sesji wygłoszono łącznie 29 referatów, które ukazały związki

---

języka z kulturą z różnych punktów widzenia. Zastosowano w nich zróżnicowane metodologie badawcze. W trakcie żywych dyskusji towarzyszących obradom wskazywano na dodatkowe zjawiska kulturowe, w których zanurzony jest język. Proponowano także zagadnienia badawcze mogące stanowić temat badań finansowanych z puli grantów naukowych. Podjęta przez uczestników konferencji problematyka kulturowych kontekstów języka zostanie utrwalona w formie monografii.

